

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ТА ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Танчер В. В.

доктор філос.наук, професор кафедри соціології

Київського національного університету культури і мистецтв

Дєрєчіна А. В.

студентка V курсу кафедри соціології

Київського національного університету культури і мистецтв

В даній статті досліджено та проаналізовано оцінку якості життя на основі статистичних даних та результатів соціологічних опитувань респондентів у різних регіонах України. Було проведено угруповання регіонів України. Висвітлена необхідність врахування як статистичних, так і соціологічних аспектів в оцінці якості життя населення.

В данній статтє исследована и проанализирована оценка качества жизни на основе статистических данных и результатов социологических опросов респондентов в разных регионах Украины. Была проведена группировка регионов Украины. Освещена необходимость учета как статистических, так и социологических аспектов в оценке качества жизни населения.

This paper assessed the quality of life based on statistical data and results of sociological surveys of respondents in different regions of Ukraine. There was conducted a grouping of regions of Ukraine. There is necessity of accounting both statistical and sociological aspects in assessing the quality of life of population.

Ключові слова: якість життя населення, диспропорції, індикатори, індекси, рейтинг.

Соціальна спрямованість регіональної політики України обумовлює необхідність більш детального і глибокого розгляду та вивчення якостей життя. *В сучасному світі* поняття якість життя має велике значення для визначення ступеня задоволення людини її існуванням, а також для порівняння умов життя у різних регіонах та на різних етапах розвитку суспільства [1].

В наш час в Україні все більше зростають диспропорції в різних сферах життя населення, що значно впливає на загальний стан громадян України. Рівень задоволеності/незадоволеності життям формується із взаємодії низки факторів: економічних, політичних, соціокультурних тощо. Все це впливає на загальний емоційний стан, рівень народжуваності, смертності, злочинності населення і т.д. Як можна побачити – якість життя населення важливий показник, за допомогою якого можна простежити як деградацію нації, так і стрімкий розвиток країни. Саме тому важливо досліджувати та стежити за динамікою змін в рівні показника якості життя, а також вчасно вживати необхідні заходи для врівноваження диспропорцій.

Головною метою даної статі є виявлення диспропорцій і оцінка загальної задоволеності життям населення різних регіонів України, а також проведення ранжування щодо рівня якості життя окремих областей.

Головним завданням даної статі є дослідження та аналіз диспропорцій якості життя за допомогою комплексного опису поставленої проблеми.

Під якість життя населення (ЯЖН) сьогодні найчастіше розуміють комплексну характеристику природно-кліматичних, соціально-економічних, екологічних та соціокультурних умов життєдіяльності населення і положення людини в суспільстві [2].

Основною даної роботи є виявлення диспропорції в ЯЖН за допомогою аналізу різних груп суспільно-географічних показників та зіставлення отриманих результатів з даними соціологічних опитувань в різних регіонах України.

Дані були зведені в 6 блоків індикаторів:

Демосоціальні індикатори;

Соціально-економічні індикатори;

Економічні індикатори;

Соціально-інфраструктурні індикатори ;

Соціально-екологічні індикатори;

Соціально-культурні індикатори [2].

Кожен з блоків індикаторів містить характерні для регіонів статистичні показники на основі яких були розраховані індекси [4,5].

Для більш наглядного сприйняття було проведено сумування індексів як для оцінки впливу на якість життя по кожному з блоків індикаторів, так і для оцінки регіональних диспропорцій якості життя населення України в цілому.

Для розрахунку індексів по кожному з показників в даній роботі була використана наступна формула:

$$I_{\text{яжн}} = \left(\sum \frac{X_{\text{max } i} - X_{ij}}{X_{\text{max } i} - X_{\text{min } i}} \right) + \left(\sum \frac{X_{ij} - X_{\text{min } i}}{X_{\text{max } i} - X_{\text{min } i}} \right),$$

в якій перша частина використовується для розрахунку показників стимуляторів, а друга – для дестимуляторів.

Де $I_{\text{яжн}}$ - сума індексів чи рейтингова оцінка регіонів за кожним з показників;

X_{ij} - фактичне значення *i-того* показника *j-того* регіону;

$X_{\text{max } i}$ – максимальне значення *i-того* показника в розрізі всіх регіонів;

$X_{\text{min } i}$ – мінімальне значення *i-того* показника в розрізі всіх регіонів.

Користуючись даною формулою, були отримані дані, виходячи з яких було проведено групування регіонів. В результаті проведеної роботи було виділено 5 груп регіонів за якістю життя населення: 1 група – найвища; 2 група – висока; 3 група – середня; 4 група – низька; 5 група – найнижча.

До першої групи зі значним відривом увійшла лише столиця України – м. Київ (рис.1). Вона має найкращі результати по якості життя населення в 4 із 6 блоків індикаторів. Особливо сильні позиції Києва в блоках економічних та соціально-економічних індикаторів.

До другої групи увійшли: Київська, Чернівецька, Одеська, Львівська, Закарпатська, Рівненська, Волинська, Івано-Франківська, Хмельницька та Харківська області (рис.1). В цій групі західні регіони мають хороші показники за рахунок демосоціального, соціально-культурного та соціально-екологічного блоків індикаторів. А Київська, Одеська та Харківська – мають високий рейтинг переважно завдяки блоку соціально-економічних та соціально-культурних блоків.

До третьої групи увійшли Тернопільська, Вінницька, Полтавська, Херсонська, Чернігівська, Миколаївська, Житомирська, Запорізька області та АР Крим (рис.1). Ці регіони в своїй більшості мають низький рейтинг в блоці економічних індикаторів, окрім Запорізької і Полтавської областей, які мають невисокі показники в соціально-екологічному та в соціально-інфраструктурному блоках індикаторів. Для цієї групи регіонів також є характерним середній рейтинг для більшості областей в соціально-інфраструктурному, соціально-культурному та соціально-екологічному блоках.

До четвертої групи увійшли: Дніпропетровська, Черкаська, Кіровоградська, Луганська та Сумська області (рис.1). Вони мають низькі показники в блоках соціально-інфраструктурних та демосоціальних індикаторів, середні в соціально-культурних індикаторах, середні та низькі по соціально-економічним та соціально-екологічним блокам індикаторів.

До п'ятої групи, з великим відривом від четвертої, увійшла лише Донецька область (рис.1). Вона має найнижчі показники в соціально-культурних, соціально-екологічних та демосоціальних блоках індикаторів та низькі в соціально-інфраструктурному та соціально-економічному.

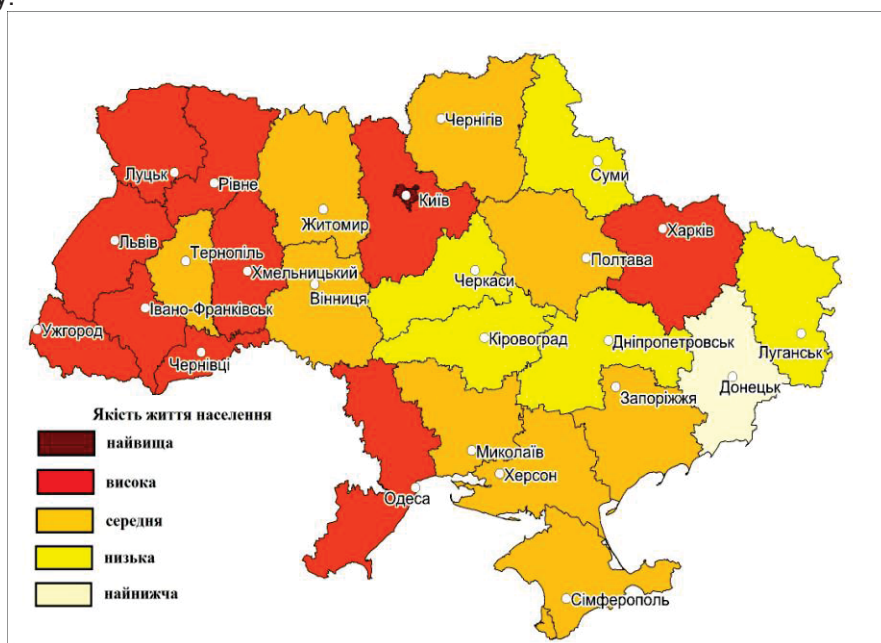

Рисунок 1. Регіональна диференціація якості життя населення

При оцінці ЯЖН крім статичних даних необхідно враховувати і реальну думку населення, яка показана в результатах соціологічних досліджень.

Аналізуючи результати даних соціологічних досліджень, можна побачити, що найбільшою, задоволеність якістю свого життя є у мешканців Вінницької, Івано-Франківської і Волинської областей. В той час, як статистичні дані дають декілька іншу інформацію (див. вище – група 1,2). Що стосується низької якості життя, то такою її в цілому відмітили жителі Дніпропетровської та Миколаївської областей, хоча в рейтингу, показаному вище Миколаївська область відноситься до 3 групи, тобто середня ЯЖН. Щодо найнижчої ЯЖН, то такою її відмітили мешканці Луганської, Харківської, Тернопільської та Донецької областей. Подивившись на результати статистичних даних, можна побачити, що Тернопільська і тим паче Харківська область не відповідають цим даним [3].

Оперуючи статистичними даними та результатами соціологічних досліджень, можна зробити висновок, що найбільш високою ЯЖН була відмічена в м. Київ та західних областях. Трохи нижчою – в Київській, Одеській областях та АР Крим. Середня ЯЖН співпадає з вищевикладеною інформацією, а найнижчою оцінка ЯЖН по двом критеріям є в Луганській та Донецькій областях.

Тож, підбиваючи підсумок, варто сказати, що для більш точного, глибокого та повного аналізу ЯЖН, необхідно враховувати не лише статистичні дані, а й результати соціологічних досліджень, які включають в себе окрім показників, які є в статистиці, ще й психологічний та емоційний стан людей, що саме і впливає на кінцеву оцінку ЯЖН респондентами.

Як висновок, можна зазначити, що оцінка якості життя залежить як від економічних характеристик регіону (таких як рівень зайнятості населення, розмір заробітної плати), соціокультурних (таких як кількість часу для відпочинку, здатність якісно його використовувати, рівень забезпечення різних пільг тощо), так і загальної задоволеності життям, роботою, рівнем медичного обслуговування, екологічними умовами. Таким чином, термін «якість життя», хоч і має переважно суб'єктивний характер, тому що «переломлюється» через людську свідомість, проте сама людина, роблячи оцінку соціальних явищ, виходить з об'єктивних даних навколишнього світу [3].

Література

1. Вольська О.М. Шляхи забезпечення зростання рівня якості життя населення країни // Економіка будівництва і міського господарства. – 2011. – том 7, №2. – С. 73-79.
2. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: монографія / Інститут географії НАН України. – К., 2009. – 347с.
3. Смакота В. Регіональна специфіка якості життя населення // Українське суспільство 1992-2010. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2010. – С. 208-216.
4. Статистичний збірник «Регіони України» за 2011 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка Ч.І – Київ, 2011. – 358 с.
5. Статистичний збірник «Регіони України» за 2011 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка Ч.ІІ – Київ, 2011. – 783 с.